

wz. 1939 61-K

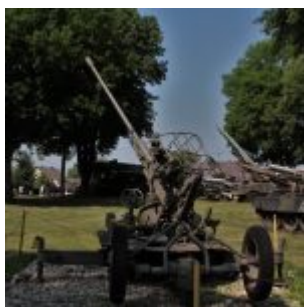
37 mm armata przeciwlotnicza wz. 1939 61-K

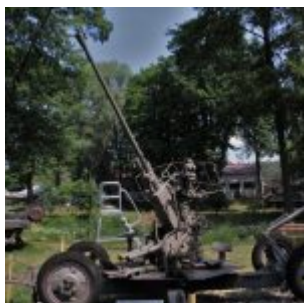

Historia konstrukcji

W 1938 roku w Związku Radzieckim rozpoczęły się prace nad nowym modelem armaty przeciwlotniczej kalibru 37 mm. Konstrukcja miała bazować na automatycznej armacie przeciwlotniczej 49-K kalibru 45 mm. Prace prowadzono w Biurze Konstrukcyjnym Fabryki Artylerii nr 8 im. Kalinina w Podlipkach pod Moskwą pod kierownictwem M. N. Łoginowa. Prototyp armaty przekazano do prób poligonowych w październiku 1938 roku, a już w roku następnym działo oficjalnie przyjęto na uzbrojenie Armii Czerwonej. Było ono pierwszą radziecką automatyczną armatą przeciwlotniczą wielkoseryjnej produkcji. Na jej bazie powstały także wersje morskie (jednolufowe i dwulufowe) oraz samobieżne na podwoziu gąsienicowym. Produkcja seryjna 37 mm „pelotek” skoncentrowała się w Fabryce Nr. 4 im. Woroszyłowa, którą ewakuowano do Krasnojarska. Szacuje się, że

do końca wojny powstało tu prawie 19,7 tys. armat przeciwlotniczych wz. 1939 (bez wersji samobieżnej). Stały się one podstawowymi lekkimi automatycznymi armatami przeciwlotniczymi Armii Czerwonej biorącymi udział we wszystkich jej operacjach obronnych i zaczepnych podczas Wielkiej Wojny Ojczyźnianej w latach 1941-1945.

Armata przeciwlotnicza wz. 1939 o numerze broni 1794 trafiła do zbiorów muzeum na początku 1993 roku z JW 2045 Krosno Odrz. i jest jedną z trzech armat tego wzoru w drzonowskiej kolekcji. Wszystkie zostały wyprodukowane na licencji w Tarnowie w latach 1953-1955.

Zdjęcia: Dawid Kalka

Drzonów – Lubuskie Muzeum Wojskowe

37 mm armata przeciwlotnicza 61-K (wz. 1939) to broń samoczynna wykorzystująca krótki odrzut lufy, zasilana z pięcionabojowych łódek Ju-9 o masie 8 kg. Lufa gwintowana z tłumikiem płomieni i wymienną rurą rdzeniową. Zamek klinowy opadający pionowo umożliwiał prowadzenie ognia pojedynczego i ciągłego. Do rozwiązywania zadania spotkania pocisku z celem służył samoczynny, wektorowy przelicznik przeciwlotniczy AZP-37-1 chroniony stalowym, prętowym stelażem. Łoże składa się z łoża górnego i łoża dolnego. Z jego lewej strony działa mechanizm podniesieniowy armaty, a z prawej mechanizm

kierunkowy. Łoże wraz z pomostem ustawiono na resorowanym, czterokołowym podwoziu z oponami wypełnionymi masą gąbczastą. Podczas przestawiania armaty w położenie bojowe koła unoszono, a konstrukcja opierała się na czterech podnośnikach, z których boczne zabudowano w odchylanych ramionach. Opcjonalnie działo mogło być wyposażone w stalową tarczę ochronną o masie 100 kg. Do holowania „pelotki” wykorzystywano m.in. samochody ciężarowe GAZ-AA, ZiS-5, STAR 660.

Siedmioosobowa obsługa radzieckiej armaty plot. 61-K. Widoczny dalmierz stereoskopowy ZDN o podstawie 1 m i powiększeniu x10

Armata przeciwlotnicza wz. 1939 służyła do ostrzału celów powietrznych lecących w odległości do 4000 m i na wysokości do 3000 m. Budowa armaty pozwalała także na zwalczanie lekko opancerzonych celów naziemnych. Używano amunicji scalonej z pociskami odłamkowo-smugowymi OR-167 z zapalnikiem MG-8 z samolikwidatorem oraz przeciwpancerno-smugowymi BR-167. Pociski przeciwpancerne ostrogłowicowe z czepcem balistycznym z odległości 1000 m przebijały płytę stalową o grubości 38 mm ustawioną pod kątem 90 stopni. Jednostka ognia armaty wynosiła 200 nabojów z czego $\frac{3}{4}$ to naboje z pociskami odłamkowo-smugowymi.

Holowane armaty kalibru 37 mm w drugiej połowie 1943 roku znalazły się na uzbrojeniu Wojska Polskiego walczącego na froncie wschodnim. Chrzest bojowy przeszły wiosną 1944 roku na Ukrainie, gdzie 1. Samodzielny Dywizjon Artylerii Przeciwlotniczej odpierał ataki Luftwaffe na węzeł kolejowy Darnica. W następnych miesiącach brały one udział w bojach nad

Wisłą, na Pomorzu oraz w operacji berlińskiej. Na przełomie 1945 i 1946 roku na stanie Wojska Polskiego było 287 armat 61-K. W 1953 roku w Zakładach Mechanicznych w Tarnowie podjęto licencyjną produkcję armat przeciwlotniczych kalibru 37 mm. Obok armat przeciwlotniczych S-60 kalibru 57 mm stanowiły one w następnych dekadach uzbrojenie m.in. samodzielnych baterii artylerii przeciwlotniczej formowanych dla ochrony konkretnych obiektów wojskowych. Ze stanu naszej armii spisane zostały dopiero w latach 90.-tych XX w.

37 mm armata przeciwlotnicza wz. 1939 (61-K)

Armatę przeciwlotniczą wz. 1939 skonstruował zespół kierowany przez Michaiła Łoginowa. Była to armata automatyczna, której automatyka działała na zasadzie krótkiego odrzutu lufy. Zamek klinowy, o pionowym ruchu klina; zasilanie z pięcionabojowych łódek. Armata była wyposażona w hydrauliczny opornik i sprężynowy powrotnik. Armata była holowana na czterech kołach, w pozycji bojowej spoczywała na czterech podnośnikach. Istniała możliwość prowadzenia ognia podczas marszu. Mogła być wyposażona w stałą tarczę ochronną. Czas przejścia z położenia marszowego w bojowe wynosił 25-30 s.

Działo 61-K stało się podstawą do opracowania morskich dział przeciwlotniczych 70-K i W-11-M. Opracowano także wersję samobieżną oznaczoną jako ZSU-37, a niektóre zespoły działa 61-K zostały wykorzystywane przy projektowaniu podwójnie sprzężonej 25 mm armaty plot wz. 1944 (94-KM).

Dane taktyczno-techniczne

Długość lufy	2729 mm (z nasadą zamkową)
Donośność:	6700 M. (pionowa) 8500 M. (pozioma)
Prędkość pocz. pocisku	872 m/s (przeciwpancerno-smugowego) 880 m/s (odłamkowo-smugowego)
Długość	5500 mm (w położeniu marszowym)
Masa	ok. 2100 kg
Kąt ostrzału	-5° do +85° (w pionie) 360° (w poziomie)
Szybkostrzelność	160-180 strz./min
Czas przejścia w położenie bojowe	25-30 s.
Szybkość marszowa	do 60 km/h

Zdjęcia – Dawid Kalka

Zabrze, Park Techniki Militarnej – Muzeum Techniki Wojskowej
im. Jerzego Tadeusza Widuchowskiego

Podstawowe dane taktyczno-techniczne

- Państwo: Związek Radziecki
- Rodzaj broni: armata przeciwlotnicza
- Długość lufy: 2729 mm z nasadą zamkową
- Skuteczna donośność: 3000 m pionowa, 6500 m pozioma
- Prędkość początkowa wystrzelonego pocisku: 872 m/s przeciwpancerno-smugowego, 880 m/s odłamkowo-smugowego
- Długość konstrukcji: 5500 mm w położeniu marszowym
- Masa bojowa: ok. 2100 kg
- Kąt ostrzału: -5° do +85° w pionie, 360° w poziomie
- Szybkostrzelność praktyczna: do 160-180 strz./min
- Czas przejścia w położenie bojowe: 25-30 s.
- Szybkość marszowa: do 60 km/h

Autor – Dawid Kałka

Bibliografia

1. Andrzej Ciepliński, Ryszard Woźniak: Encyklopedia współczesnej broni palnej. Warszawa: Wydawnictwo WiS, 1994
2. <https://www.dws-xip.com/LWP/bron/wp58.html>
3. <http://www.muzeum.drzonow.eu/index.php/eksponat-wrzesnia-2022-armata-plot-61k>